

El document del mes de juliol de l'AMR

número 07/2017

La casa que molestava

L'enderroc de la casa d'August Pi i Sunyer l'any 1940

Dades arxivístiques

CAT AMR 1.1. Fons Ajuntament de Roses, sèrie 5.6.2.4. Declaració de ruïna, Declaració de ruïna i expropiació de la casa d'August Pi i Sunyer, situada a la plaça del Caudillo, antigament de la República, afectada pels bombardejos de la Guerra Civil, 2 d'agost de 1939-21 de juliol de 1941. Castellà.

Història arxivística

La declaració de ruïna i expropiació de la casa d'August Pi i Sunyer és dels pocs expedients de caràcter urbanístic que es conserven d'aquella època. La seva pulcre tramitació i conservació té un bon motiu: tenir ben controlada la informació relativa a l'expropiació d'un terreny enmig de la plaça del poble, propietat d'un exiliat allunyat de l'ideari del règim franquista.

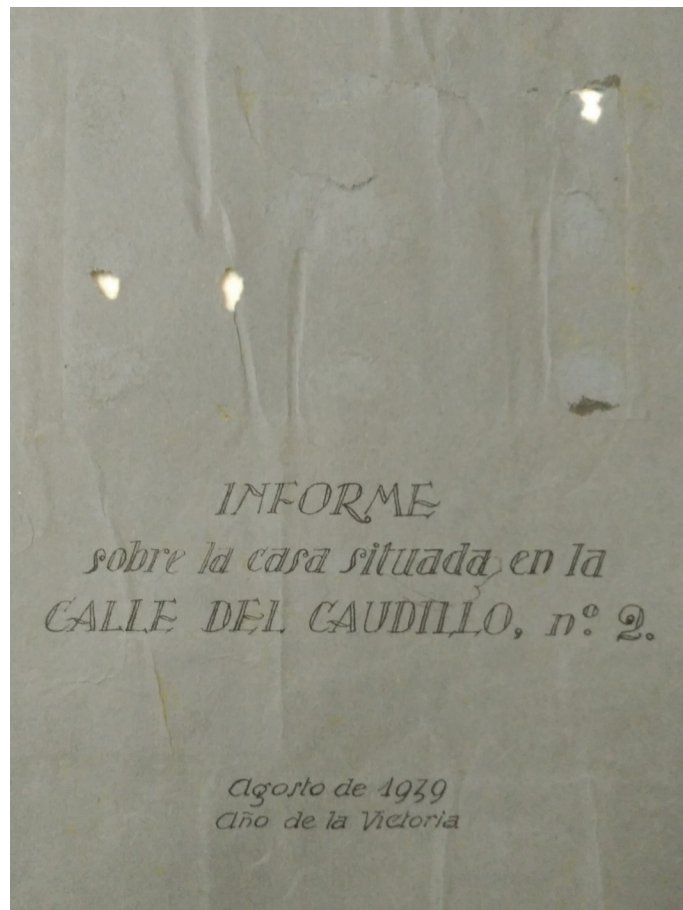
Contingut

Enmig de la poca documentació de caràcter urbanístic prèvia a 1950 hi ha l'expedient que va aprovar un dels canvis urbanístics més visibles de la postguerra: l'enderroc de la casa d'August Pi i Sunyer, que s'havia construït al bell mig de la plaça de la Constitució — posteriorment de la República el 1931, del Caudillo el 1939 i de Catalunya el 1980 — en el context d'urbanització o eixample de la primera línia marítima rosinca esdevinguda a partir de la dècada del 1870, concretament entre els anys 1876 i 1877.

Aprofitant la ruïna de l'immoble, provocada pels estralls dels bombardejos del Canarias i de l'aviació italiana, l'Ajuntament va iniciar l'estiu de 1939 la tramitació de la declaració de ruïna per enderrocar-la. De fet, era una actuació administrativa ben senzilla que anà a càrrec de l'arquitecte municipal Claudi Díaz Pérez (1904-1985), fill de l'assessor jurídic de l'Ajuntament entre 1902 i la dècada de 1950, Claudi Díaz Marquès. L'inspector municipal va elevar una denúncia al governador civil, el qual la va ratificar, referent a «que a toda costa se suprima el foco de infección existente, tanto más perjudicial cuanto que nos encontramos en época de calores para lo cual debe requerirse al propietario Sr. Pi Suñer o persona que lo represente para que limpie las inmundicias existentes en dicha casa y para que cierre en forma conveniente las puertas...».

Hi havia dos motius que permetien treure's de sobre la casa fàcilment. En primer lloc, tenien l'excusa del perill d'esfondrament i de la manca de salubritat del lloc. I en segon lloc, que el propietari, August Pi i Sunyer (1879-1965), es trobava a l'exili, primer a París i després a Caracas, pel seu paper destacat a favor de les institucions republicanes. Per tant, hi havia via lliure perquè la plaça no tingués cap element distorsionador.

La casa, però, tenia una llarga història. El 18 de març de 1876 l'Ajuntament li va assenyalar a Francesc Sunyer Capdevila l'alineació que havia de seguir per construir la casa. L'autorització per a la construcció li va arribar a través de l'Ajudantia de Marina, depenent del ministeri de Marina. A partir d'aleshores es van succeir un seguit de queixes veïnals per evitar la seva construcció. A finals de 1876 la casa encara estava en construcció, per tant, l'any 1877 ja deuria estar acabada. La casa, doncs, ja va començar amb una certa polèmica.

Detall de la portada de l'informe de Claudi Díaz Pérez

Tornant a 1939, per fonamentar els seus informes, l'arquitecte va realitzar un seguit de fotos a la casa durant el mes d'agost de 1939 per documentar gràficament el que havia escrit. Hi ha fotos a nivell de carrer, tant des de davant de mar, com des de les cases de davant, així com des del balcó d'alguna de les cases de la mateixa plaça. Totes les imatges componen una bona mostra dels estralls de la guerra en el patrimoni rosinc. La curiositat és que manca la fotografia de la portada de l'expedient que algun afeccionat a la fotografia la deuria arrencar -el detall és a la pàgina anterior-.

Context

Amb el final de la Guerra Civil les noves autoritats van posar fil a l'agulla per adaptar el règim municipal i la població a les noves directrius del règim franquista. Una de les primeres decisions urbanístiques de la postguerra va ser canviar la fesomia del carrer o plaça del Caudillo amb l'enderroc del «facciós» habitatge d'August Pi i Sunyer. L'any següent el mateix Ajuntament va promoure el projecte d'urbanització del Camp de la Cortina, redactat pel mateix Claudi Díaz Pérez. Fins i tot des del mateix any 1940 hi havia un projecte per delimitar i cedir un terreny per a la construcció d'una caserna de la Guàrdia Civil.

Durant els mesos de febrer a abril de 1939 Josep Sellent Marquès va realitzar el servei d'encarregat d'obres d'enderroc de la casa. Segurament, va treure la runa que hi havia escampada per la plaça i va controlar que la casa no caigués abans que l'arquitecte municipal enllestís el projecte d'enderroc l'agost de 1939. Quasi un any després, entre els dies 4 i 9 de març de 1940, els manaments de pagament de l'Ajuntament indiquen la despesa de 170 pessetes pels jornals de 4 peons per l'enderroc de la casa. Es posava punt i final a la casa d'estiueig de la família Pi Sunyer i a la Roses republicana, laica i civil del primer terç del segle XX.

Vista de l'interior de la casa des d'un balcó veí

Més informació

Font, Jordi; Vilanova, Francesc (dir.), *Vides errants. Postguerres i exilis dels germans Pi i Sunyer*, Girona, MUME i Fundació Carles Pi i Sunyer, 2017.

Barris, J.M., «Els aigualeixos i la propietat privada (I, II i III)» a *Roses o la recerca de la zona grisa*, Roses, Ajuntament de Roses, 2008